

QILA DAVRASIDA

Mustahkam oila – yurt tayanchi

№5
(455)
2021-yil
4-fevral
payshanba

www.od-press.uz

Ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-ma'rifiy gazeta

Gazeta 2012-yil may oyidan chiqa boshlagan.

БИЗ АНГЛАМАГАН ҲАҚИҚАТЛАР
Машхурликка нима
эвазига эришилмоқда?

7-бет.

«Истеъмол савати»

Бир кишига бир ойда қанча
маблағ этади?

Ўзбекистон истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя
қилиш жамиятлари федерациясининг айтишича,
«Истеъмол савати»нинг миқдори бир киши
учун тахминан

2 157 000 сўм!

– Бу саватча
бўш-ку...?
– Пенсиям 350
минг бўлса...

Ҳаммаси 5600 сўм...

ТАШНА ОДАМНИНГ ЎРНИГА БИРОВ СУВ ИЧМАЙДИ

Эндиликда баҳо ололмаган талабалар қўшимча пул тўлаб «ўзлаштиради»...

Таълим тизимида бирор янгилик жорий этилар экан, у катта масъулиятни, пухта ва ҳар томонлама ўйлаб кўришни тақозо этади. Чунки кичкина хато ёки уч йилдан кейин ўша «янгилик»нинг натижасизлиги туфайли бекор қилиниши бутун бир авлод билимини «брак»ка чиқариб қўйиши ҳеч гап эмас. Куни кеча АОКАдаги матбуот анжуманида Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги бош бошқармаси бошлиғи Абдували Холиқов айтган «янгилик» – фанлардан ўз вақтида баҳо олмаган талабалар учинчи семестр учун қўшимча маблағ тўлаши турли фикрларни уйғотмоқда.

Жуда яхши. Талабаларга бағрикенглик қилинмоқчи шекилли-да.

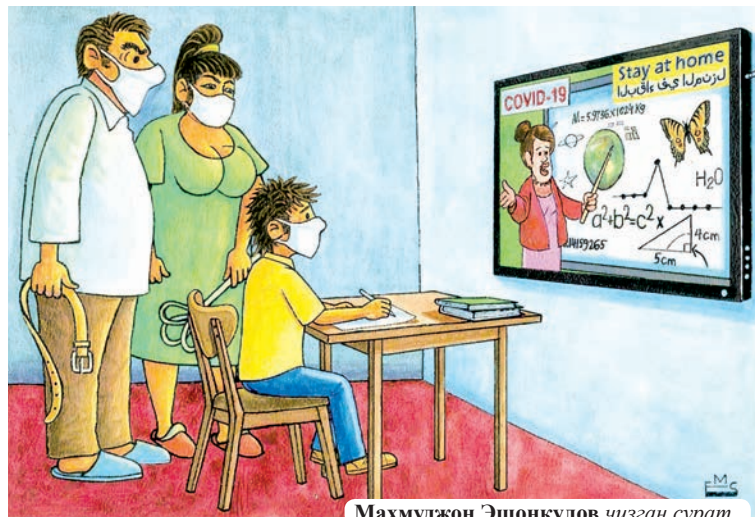
От юрмаса қамчилаймиз, толиби илм деган юксак мақомдаги инсонни авайлаймиз: астагина пулини олиб, янгидан «шанс» берамиз. Ахир у «Бешикдан тобутгача илм излаб», олий ўқув юртида таҳсил олмақда...

Майли, бу хазил ўрнидаги мулоҳаза, энди масалага жиддийроқ қарасак, айтинг-чи, тоқай бундай қиламиз?!

Ташна одам учун биров сув ичгани билан унинг чанқоғи босилмайди. Қорни оч одам учун кимдир овқат еб бермайди. Илм ҳам шундай. Талабанинг ўрнига ҳеч ким келиб ўқиб бермайди. Дастлабки икки семестр давридаки ўқимадими, учинчи семестрда аниқ ўқимайди. Ҳамма ёзги таътилда дам олади-ю бу «жафокаш» кечалари ухламай дарс қиладими? Ассалому алайкум!

Айтишларича, кекса бир шифокор операция қилинадиган бўлиб қолганда, «фақат

менинг талабаларим операция қилмасин» деб ҳамшираларга ялинган экан. Бир маҳаллар ўзи ўқитган «шифокорлар»нинг нималарга қодир эканини яхши билган-да. Бу воқеа бизнинг мамлакатда содир бўлмагандир эҳтимол, аммо яна ўн йилдан кейин ўзингиз «супер контракт» билан ўқишга кирган, камига икки йил 3-семестрда «қўшимча тўлов» қилиб амаллаб тиббиёт олийгоҳини битирган шифокорга саломатлигингизни ишониб топширармидингиз?..

Махмуджон Эшонкулов чизган сурат.

Шўро даврида суратга олинган талабалар ҳаётига оид бир фильмда ҳамма нарсани бадавлат отасининг кучи билан ҳал қилишга ўрганиб қолган йигит сал гапга «уйга телефон қиламан» деяверади. Фильм

ижодкорлари мустақил бўлган эринчоқ, боқиманда талабанинг устидан қаттиқ кулади. Биз шу ҳолатни ўз жамиятимиз ҳаётига татбиқ қилмоқчи бўл-ямиз.

(Давоми 3-бетда.)

УЧИНЧИ РЕНЕССАНСНИНГ МУҲИМ ПОЙДЕВОРИ

Президент Шавкат Мирзиёев 29 январь куни Ўзбекистондаги Ислом цивилизацияси маркази қурилиши жараёнини кўздан кечирар экан, мазкур муассаса миссияси ва унинг истиқболлари ҳақида сўз юритиб, у илм-фан тараққиёти тарихини ифодаловчи ўзига хос пойдевор бўлиши, аниқроғи, мамлакатимизда рўй берадиган Учинчи ренессанснинг илмий фундаменти бўлиши лозимлигини таъкидлади.

Ҳеч шубҳа йўқки, ислом дини Маккаи Мукаррамада «туғилган», Мадинаи Мунаввара унинг бешиги вазиғасини ўтаган бўлса, кўхна Мовароуннаҳр муқаддас динимизни атак-чечак қилган, оёққа турғизган, қувватлантирган заминдир. Саҳобаи киромлар ва тобеинларни ҳисобга олмаганда, Исломнинг аксарият устунлари бизнинг заминимиздан етишиб чиққан.

Айтадиларки, Имом Бухорийдек ёки Имом Мотуридийдек алломалар ҳаётга бир марта келади. Мовароуннаҳр замини дунёга ҳали-ҳамон юксак ақл-заковат ва чуқур тафаккур эгаларини тақдим этишга қодир. Имом Бухорийнинг қувваи хофизаси ёхуд Имом Мотуридийнинг мантиқий фалсафаси сингари сифатларга эга юртдошларимиз бугун ҳам қаерлардадир мавжуд эканига барчамиз қатъий ишонамиз. Лекин, афсуски, энди юз минглаб ҳадисни ёд билганда ҳам уларнинг санадини тиклашнинг имкони йўқ. Яъни, муҳаддисликнинг машаққатли йўлини босиб ўтишга тарихан илож қолмади. Мана шундай жихатлар туфайлигина биз бундан буён янги муҳаддисларни етиштирмаймиз, балки тасарруфимиздаги улкан меросни ўрганамиз ва ўргатамиз. Бу энг маъқул ва мақбулдир.

Таъкидланганидек, Исломнинг

бош уламулари айнан Мовароуннаҳрдан етишиб чиққан. Исломнинг ақидасини, калом илмини ҳеч ким Имом Мотуридийдек тадқиқ этмаган. Замахшарий бобомиз муқаддас динимизнинг ҳаққи ҳурмати учунгина бутун дунё халқлари учун араб тилини ўрганиш асосларини яратган. Олти буюк муҳаддиснинг тўрт нафари ватандошимиздир. Бинобарин, мана шундай улғ аждодлари бўлган халқ бугун ҳеч бир муболағасиз Учинчи ренессанс ҳақида баёнот беришга ҳақлидир. Нафақат ҳақли, балки бундай буюк мақсадни белгилаш учун ота-боболар хотираси олдида бурчлидир.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ташаббуси билан Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Мотуридий илмий-тадқиқот марказлари, Халқаро ислом академияси, Ҳадис илми мактаби очилгани бу йўлдаги ғоят муҳим қадамлар бўлди. Пойтахтимизда Ўзбекистондаги Ислом цивилизацияси маркази қад ростлаётгани эса, бу борадаги ишларнинг умумловчи мантиқий якунига айланди. Яъни, янги Ўзбекистон Учинчи ренессанс учун илмий-маънавий пойдеворни мукамал асосда, комплекс тарзда мустаҳкамлади, дейиш учун бугун барча асослар мавжуд. Бу муассасаларнинг ҳаммаси ва ҳар бири белгиланган эзгу ва буюк мақсад йўлида бор илмий салоҳиятини сафарбар этиб, жўшқин фаолиятга киришиб кетди.

Аллома аждодларимиз нафақат Ислом илми, балки умуман барча муҳим дунёвий илмлар тараққиётига бекиёс хисса қўшганини, буни бутун дунё эътироф этишини алоҳида таъкидлаш жоиз.

Бугунги илм-фанда «Ал» билан бошланадиган атама борки, ўзаги арабча сўз бўлиб чиқади. Бу атамаларни яратганларнинг аксарияти эса Мовароуннаҳрда таваллуд топган. «Алгебра» ва «алгоритм» сўзларининг ўзи кўп нарсадан дарак беради.

Инсоният тарихидаги илк академия – «Байтул ҳикма», яъни Бағдоддаги Маъмур академияси ҳам ўзининг шон-шавкати, юксак илмий салоҳияти учун Хоразмий, Беруний, Ибн Сино каби алломаларимиз олдида қарздордир. Мирзо Улуғбек тадқиқотларидан фойдаланаётган илми нужум аҳли ҳам ҳали-ҳануз мана шу бобомиз олдидаги қарзини уза олгани йўқ.

Буларнинг барчаси бугунги авлодга фахр ва ғурур бағишлайди. Тўғри, биз бунга ҳақлимиз. Лекин, Президентимиз айтганидек, фақат фахр ва ғурур билан чекланиб қолмаслик керак. Аждодларнинг бой меросини чуқур ўрганиш, кенг тарғиб қилиш, энг муҳими, уларга ҳар томонлама муносиб бўлиш лозимдир. Муносиб деганда, жуда кенг қамровли вазиға ва бурчлар майдонга чиқади. Яъни, ўрганиш ва тарғиб этиш баробарида янги илмий кашфиётлар қилиш, илм-фаннинг мутлақо янги довларини забт этиш, жаҳонда улғ аждодларимиз каби буюк иқтидор ва истеъдод орқали ном қозониш зарур.

Давлатимиз раҳбари Учинчи ренессанснинг пойдевори илм-фан бўлишини таъкидлаганда айнан мана шундай улғ мақсадларни назарда тутганини бугун ҳар бир юртдошимиз қалбан ҳис қилиши, ўзига шунга мос вазиға, мажбурият ва масъулиятни белгила олиши лозимдир.

Музайяна АНВАР

Алишер Навоий таваллудининг 580 йиллиги олдида

Ҳазратимга мактуб...

Менинг ишхонам Сизнинг номингиз билан аталувчи кўчада жойлашган (Алишер Навоий кўчаси). Ҳар куни иш вақидан Сизнинг номингизни ўн бор ёзаман, ҳар тонг машина тўхтатиб ишхонага келгунимча сизнинг исмингизни ўн бор такрорлайман.

Исмингиз билан бошланади куним... Бугун бу кўча яхшиларнинг савб-ҳаракати билан ободлик кўчасига айланди. ўзингиз асарларингизда орзу қилганингиз каби фаровонлик кўчасига айланди.

Ҳазратим, сиз халқнинг бахт-саодати, фаровон турмуши, келажаги учун курашган, умрини ва ижодини унга бахшида этган, эли ва юрти учун яшаб ижод қилган ҳаққий шоирсиз. Тарихчиларнинг қайд этишича, Сиз ўз маблағларингиз ҳисобидан Ҳиротда ва мамлакатнинг бошқа шаҳарларида бир неча мадраса, 17 та масжид, 40 та работ, 10 та хонақоҳ, 9 та ҳаммом, 9 та кўприк, 20 га яқин ҳовуз қурдирган ва таъмирлаттирган экансиз.

Бугун бу юртда кўчалар, маърифий даргоҳлар, ўқув юртлари, музейлар Сизнинг номингиз билан аталди.

Гўзал яшалган умрнинг давоми ҳам гўзал бўлишини шунда кўрдим. Рухингиз шод бўлсин, илоҳим!

Аввалиларга ўхшамас...

Замонлар ўтди... Лекин Ҳазратим ўша-ўша... Одамлар ўзгарди... Лекин Ҳазрат Навоийнинг яшаш фалсафаси ва тириклик мезонлари ўша-ўша...

Ҳазрат айтадилар:

Ошиқ ўлдум панд берманг,
чорам асбобин тузунг,
Ишиқ зор этганга зулм этманг,
тарахҳум кўргузунг...

Дарҳақиқат, ошиқ бўлган қалбга озор бермоқлик золимларнинг иши, зеро машоғишлар айтганидек: «Қалбга озор, Худога озор»... Қалб Яратганга тегишлидир...

Рухим маънос тортади. ўша маҳзун овоз билан ҳазратимнинг нидалари қулоғимда жаранглайди:

Кўнглим ичра дарду ғам
аввалиларга ўхшамас.

Ҳа, ҳатто ўз кўксингдаги ишиқ, севганинга бўлган муҳаббат ҳам аввалгидек оташин эмаслигини англайсан. Замоннинг аниқ мезонлари, расмий йиғинларнинг адо бўлмас қарорлари, тирикчиликнинг ёқимсиз об-ҳавоси, елкандаги юклари қалбинг ойнасига чанг бўлиб ўтириб қолганини англайсан одам...

Қалбингни покламоғинг керак, юбмоғинг керак, дейман ўзимга ўзим. Бу покланиш илмини эса фақат Ҳазратимдан ўрганиш мумкин.

Ҳамма саволларимга Навоий бобомдан жавоб топаман.

Ҳатто айрим ғайрати суст замондошларни кузатиб ҳам яна бобомнинг ҳикматларини эслайман. Улар айтадилар:

Тухм ерга кириб, чечак бўлди,
Қурт жондин кечиб, ипак бўлди.
Дола тухмича ғайратинг йўқми,
Ипак қуртича ҳимматинг йўқми?

Бу сўзлар одамзотни ғайратли бўлмоққа ундайди. Яратгандан нолиб умр ўтказиши ўрнига ғайратни, ишжоптни ишга солмоқни уқтиради. Зеро шу бир неча лаҳзаларгагина ҳаётга келган ипак қурти ҳам ўтирган жойида ипакдек гўзал матонинг аийёсига айланадику.

Хулоса...

Ҳазрат асарларини фикри ожизму, шу ғариб қувваи хофизам билан ўқиб тирикчиликнинг бобомиздан мерос учта қондасини англадим:

Ҳалоллик! Ғайрату ишжоп! Дилга озор бермаслик!

Бу қондалар балки Яратганнинг

бандалари олдига қўйган вазиғаларидир. Нима бўлганда ҳам шу қондалар (агар амал қилинса) одамни қалбан улғайтиради, камолга етказади, ўзини ўзига англади.

Чун Навоий кўнглини қилди гириҳ,
бир тори зулф,
Дўстлар, сарриштаи уммидни
андин узунг...

Мен шу сўзлар оҳангида оқиб борарканман Ҳазратимдан ҳечам кўнгли узгим келмайди... Эргашиб кетавераман... Девонларга чўкаман, ғазалларга кўмиламман, ҳикматлар оҳангида сел бўламан.

«Умидни ондин узинг» Умид узгим йўқ... Қанийди шу гавҳарзор оралаб юраверсам, юраверсам. Ҳеч ким индамаса, ҳукм этмаса, чорламаса, иш, расмиятчиликлар безовта қилмаса, тирикчилик деган кўнғироқ бонг урмаса... юраверсам шу сўздорда.

Насиб этсаю Ҳазратимга яқин борулсам аввало шу узук-йўлиқ номамларим учун, умримни тикиб ёзаётганим шу ғарибгина шеърларим учун, ўзимга ўхшаб тузсизроқ сўзларни ёзиб нон-туз топиб юрганлар учун узр сўрайман...Кейин ушбу ғазалларини ўқиб бераман:

Ошиқ ўлдум панд берманг,
чорам асбобин тузунг,
Ишиқ зор этганга зулм этманг,
тарахҳум кўргузунг.

Гулжамол АСҚАРОВА,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси
аъзоси

ТАШНА ОДАМНИНГ ЎРНИГА БИРОВ СУВ ИЧМАЙДИ

Эндиликда баҳо ололмаган талабалар қўшимча пул тўлаб «ўзлаштиради»...

(Бошланғичи 1-бетда.)

Чуқур мантик шарт эмас. Шундай, жўн мулоҳаза қиламиз. Икки ўқув семестрида ўқимаган талабага ёзда рейтинг дафтарчасидаги аҳволни ўнглаш имконияти бериляпти. «Еган оғиз – уялади». Яъни, талабанинг қўшимча маблағи тўланганидан кейин юз-хотир қилиб, баҳолари қўйиб берилади (ўзимизнинг менталитетни ҳам ҳисобга олинг-да!). Эртага шундай битирувчилар жамиятимизнинг турли жабҳаларида меҳнатга киришади. Шифокор бўлса, домласи у ишлайдиган касалхонадан узоқроқ юрадиган бўлади. Муҳандис бўлса, ўқитувчиси у тарҳини солган иморатни бир чақирим наридан айланиб ўтади. Юридик фанлари бўйича ўқишни тамомлаган бўлса, қонунни остин-устун қилиб, қанчадан-қанча одамнинг шўрини курилади. Дарс берадиган касбни танлаган бўлса, таҳсил олувчиларга ўзи ўрганган «имкониятлар»ни тақдим эта бошлайди. Адоғини кўриб бўлмайди бу санокнинг.

Биз шундай мутахассисларни тайёрлаш йўлига ўтмоқчимизми? Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Учинчи ренессансни ўзига шундай тасаввур этаётган бўлса, нахотки?

Нима эмиш, кредит-модул тизими шуни тақозо этармиш. Адолатли рейтинг тизимида ортиқча пул тўлашдан чўчиган талабалар яхши ўқишга ҳаракат қилармиш. Бутун дунё шунга ўтганмиш...

Қачонгача ривожланган мамлакатларда ўзини оқлаган янгиликларни қоқ ўртасидан ёки энг яхшидан бошлаб ўзимизга жорий этаверамиз. Ўша тизимни жорий этган олий ўқув юрлари жаҳон рейтингда туради ахир. Уларда бир нафар талабанинг ўзлаштира олмаслиги ёхуд эртага қайсидир бир ташкилотда иш бо-

шлаганида биттагина хатога йўл қўйиши улкан фожа хисобланади. Ўша олий ўқув юрларида икки семестр давомида талаба ўзлаштириши учун қандай мукамал шарт-шароит яратилгани, қандай салоҳиятли домлалар маъруза ўқишидан нахотки мутасаддиларимизнинг хабари бўлмаса?!

Қирқ йилдан бери бир хил маърузани такрорлаб келаётган кекса домланинг икки семестрда дарсга келиб-келмай, охири учинчи семестрда ўша такасалган талабага яна қўшимча дарс ўтишини тасаввур қиляпсизми? Агар чиндан ҳам талабани ўқитиш, унга яхши таълим бериш, кучли мутахассис қилиб тайёрлаш кўзланган экан, нега профессор-ўқитувчилар ойлик маошини тайёрлаган мутахассисга қараб кўтариш ёки тушириш тизимига ўтилмади? Нега мамлакатимизда иш берувчилар олий ўқув юрларининг рейтингини, тайёрлаётган мутахассис-кадрлари салоҳиятига қараб рақобатга киришмайди, «фалон институт тайёрлаб чиқараётган кадрни ҳеч иккиланмасдан ишга қабул қилиш мумкин», деган қарашлар шаклланмаган?

Ўқимаган барибир ўқимаслигини ҳаммадан ҳам мана шу вазирликдагилар яхши билади. Юз йил адабиётни ўқитган билан одам шоир ё ёзувчи бўлиб қолмайди. Математика билан келишмайдиган киши йиғирмата репетиторга қатнаса ҳам бирор иш чиқмайди.

Аксинча ҳам айтиш мумкин – расомга ҳеч ким расм чизишни ўргатмайди, бастакорга куй басталашдан дарс берса-бермаса, илҳомни жўшганда ижодини қилаверади.

Яъни, бирор ишга укуви, қобилияти, салоҳияти бўлган одам ўша ишни қилиб кетаверади. Лекин ўз табиатига ножинс иш бўлса, буни сира бажара олмайди. Шунинг учун кимдир сартарош бўлади, бошқаси чилангар бўлади, яна биров –

олим ё космонавт. Шунинг учун жамиятда касблар, мартабалар бўлади. Ҳаёт силлиқ эмас, пасту баландликлардан иборат эканининг сабаби ҳам шунда бўлса керак.

Бу дунёда ҳамма нарса пул билан ҳал қилинганда эди, миллионеру миллиардерлар 200 йил умр кўрарди. Бу дунёда ҳамма муаммо бойлик ва нуфуз билан ечилганда эди, бадавлат одамлар ўнлиги, юзлиги ё минглиги ўзига жаннат барпо этиб, бутун инсониятни қулга айлантириб олган бўларди.

Яхшики, ундай эмас. Лекин биз талабаларимиздан ҳаётнинг аччиқ ҳақиқатини беркитмоқчи бўляпмиз. Ота-она боқий эмас. Қачондир мустақил ҳаракат қилишга, мустақил қарор қабул қилишга тўғри келади. Ҳаётда ҳеч ким, ҳеч қандай ёрдам бера олмайдиган ҳолатлар бўлади.

Ёшларимизни ҳаёт машаққатларига тайёрлаш ўрнига силаб-сийпалаб, авайлаш йўлидан борапмиз. Оқибат шунга олиб келиши мумкинки, оқибат пул билан баҳоларни тўғрилашга ишониб қолган талаба умуман ўқишга эътибор бермай қўяди. Лекин айтилганидек, ота-она мангу эмас, пул ҳамма нарсани ҳал қилмайди. Кимки давлатни, байналмилал истилоҳ билан айтганда, панацея деб ўйлайдиган бўлса, эртага мустақил ҳаракат қилишга, мустақил қарор қабул қилишга тўғри келиб қолганда, боши гаранг бўлиб, аниқ ўзини йўқотиб қўяди. Шу маънода, ёшларни бундай тарбия қилиш уларга душманлик билан баробар бўлади.

Аслида инсон ақлу заковатда ўзидан юқори турганга, молу давлатда ўзидан куйи бўлганга қараш керак. Ақлига эргашиб, ақл орттиришни, ўзидан ҳам афтода яшаётганларни кўриб, шукр қилишни ўргатиш ўрнига аксини қилаверсак, оқибат жуда аянчли бўлади.

Пайгамбаримиз бундай марҳамат қилганлар: «Қачон бирортангиз мол-дунё ва хилқатда ўзидан афзалроқ кишини кўрса, ўзидан пастроққа қарасин» (Саҳиҳул Бухорий, 6490-ҳадис).

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ёшларга ёғий бўлмасин, ҳомий бўлсин. Бу вазирлик шу қадар қатта қудратга эгаки, жамиятнинг эртанги ҳаёти қандай бўлиши бевосита унинг фаолияти билан белгиланади. Бу жуда қатта масъулиятдир.

Сўз сўнггида ижтимоий тармоқда вазирликнинг мазкур муддаосига муносабатлардан бирини келтиришни жоиз кўрдик.

«Америкага оилавий қўчиб боришим билан энг катта таълимимиз болаларимизнинг ўқиши эди. Улар шу вақтгача оддий мактабда ўқишган, инглиз тилини билиши ҳаминқадар эди. Хуллас, АҚШдаги мактабга қатнай бошлагач, икки фарзандимни ҳам ўқитувчиси дарсдан кейин олиб қўлиб, қўшимча ўргатишни бошлади. Бундан хурсанд эдим, аммо охирида анча катта тўлов сўрашса керак, деган хавотирда эдим. Қарийб уч ой давомида болаларим қўшимча ўқиди, инглиз тилида тузуккина гапира бошлади.

Шундан кейин ўқитувчисининг олдида бориб, қанча тўлов қилишим кераклигини сўрадим. Ўқитувчи ҳайрон бўлиб қараб қолди ва «ҳеч қандай тўлов қилмайсиз» деди. Энди мен ҳайрон бўлиб қолгандим, кейин тушунди шекилли, менга шундай деди: «Ахир, бу бола ўзлаштира олмаса биринчи галда мактабимиз рейтингини тушади, мактаб рейтингини тушса, менинг маошим камаяди, карьерамга минус бўлади. Шунинг учун мен вазирамни бажардим холос. Бунинг учун эса сиздан бирор нима олишим мумкин эмас...»

Мадина МАШРАБХОН

ҚОДИРИЙ КИТОБ СОВФА ҚИЛГАН КУТУБХОНА

«Таълимни тарбиядан, тарбияни эса таълимдан ажратиб бўлмайди. Йиллар давомида кўп бора ўз исботини топган бу аксиоманинг ҳаётимизга интернет тармоқлари, янги коммуникация технологиялари шиддат билан кириб келгани, замон ривожлангани сари аҳамияти ошиб бораверади. Зеро, тарбиянинг моҳиятини маънавий баркамоллик ташкил этади.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев раислигида жорий йилнинг 19 январь куни ўтказилган маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш, бу борада давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорлигини кучайтириш масалалари бўйича видеоселектор йиғилишида ёш авлодни аждодларга муносиб этиб тарбиялаш, жамиятда бугунги маънавий ҳолатни юксалтириш борасида айна кўнглимиздаги гаплар айтилди. Фарзандларимизга, аввало, тарихни яхши ўргатиш, бу йўналишдаги илмий тадқиқотларни кенгайтириш, кутубхоналарда етарли шароит яратиш муҳимлигига алоҳида эътибор қаратилди. «Миллий тарихни миллий руҳ билан яратиш ке-

рак. Акс ҳолда унинг тарбиявий таъсири бўлмайди. Биз ёшларимизни тарихдан сабоқ олиш, хулоса чиқаришга ўргатишимиз, уларни тарих илми, тарихий тафаккур билан қуроллантиришимиз зарур», дея таъкидлади давлатимиз раҳбари. Бу эса биз, кутубхоначиларга ҳам ўзига хос масъулият юклайди.

«Турон» кутубхонаси мамлакатимиздаги энг қадимий зиё масканларидан бири. Кутубхона тарихи халқимиз бошдан кечирган маданий, ижтимоий ва сиёсий жараёнлар билан узвий боғлиқ.

1917 йилда Абдулла Қодирий, Мунаввар қори Абдурашидхонов, Чўлпон, Ғулом Зафарий, Шокиржон Раҳимий, Юсуф Алиев ва бошқа бир қатор

маърифатпарвар инсонлар ўз бисотидаги китобларини ушбу зиё масканига совға қилиб, китоблар фондидан анча кенгайтирдилар. Натижада, яхшигина китоб хазинасига эга «Турон» номли кутубхона пайдо бўлади. Кутубхонада ўша йилдан буён нашр қилинган газеталар жамғармаси, шунингдек, ҳозирги кунда чоп этилаётган 70 номга яқин даврий нашрлар йиғиб борилди.

Ўзбек романчилиги асосчиси, ватанпарвар адиб Абдулла Қодирий хотирасига эҳтиром кўрсатиш, миллий адабиётимиз ривожига қўшган бекиёс хиссасини улуғлаш мақсадида Президентимиз ташаббуси билан пойтахтимизнинг Абдулла Қодирий номидаги маданият ва истироҳат боғи олдида ижод

мактаби ва музей бунёд этилди. Мазкур бинога «Турон» кутубхонаси ҳам жойлаштирилди.

Миллийлик анъаналари ва замонавий имкониятлар уйғунлиги асосида қурилган янги кутубхона фондида жами 392 минг номдан зиёд китоб мавжуд. Фойдаланувчиларга замонавий ахборот технологиялари ёрдамида тезкор ва сифатли хизмат кўрсатиш мақсадида АКМ электрон китоблар базасига электрон нашрлар ва аудио китоблар киритиб борилмоқда.

Президентимиз видеоселектор мажлисида белгиланган вазибалардан келиб чиқиб, биз ҳам жамоамиз билан қатор чора-тадбирларни белгилаб олдик. Бунда кутубхонада ўтказиладиган маърифий тадбирлар камровини кенгайтириш, худуддаги маҳаллалар ёшлари билан кўпроқ ишлаш, уларни кутубхонага жалб этиш, таълим муассасалари ўқувчиларини дарсдан бўш вақтларида кутубхонадан фойдаланишлари учун янада қулайликлар яратиш бўйича амалий ишлар олиб борилмоқда.

Маънавият ўғил-қизларнинг баркамол инсон бўлиб вояга етишларида муҳим аҳамиятга эга экан, биз аждодларимиз яратиб кетган зиёдан ёшларимизни ҳам баҳраманд этиб боришимиз зарур.

Динора МАҲКАМОВА,
«Турон» ахборот кутубхона
маркази ахборот-библиография бўлими библиографи

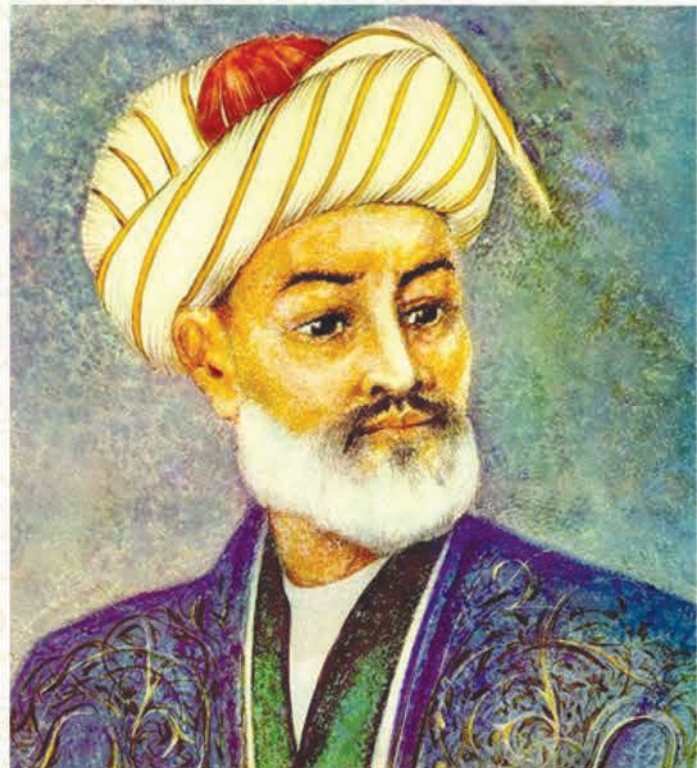

«Навоий қоракўл» уюшмаси жамоаси

**Яқинлашиб келаётган
9 февраль – буюк шоир ва
мутафаккир, бутун туркий халқлар
маърифатига улкан ҳисса қўшган
аллома Алишер Навоий
таваллудининг 580 йиллиги
муносабати билан барчани
самимий қутлайди!**

**Они башар хайлининг инсони бил,
Одамийлар одамийси они бил.**

**Англа кишиликни мусаллам анга,
Юз кишиликча иш эса ҳам анга...**

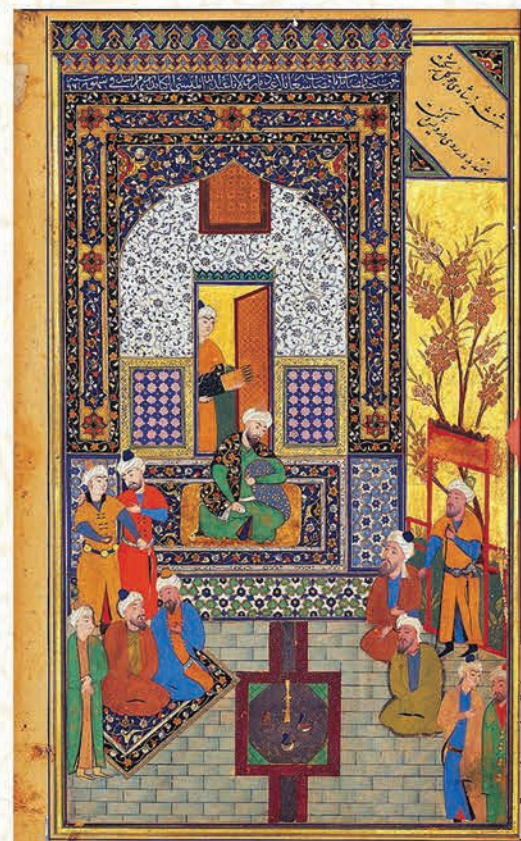

**«Маҳбуб ул-қулуб» (Кўнгишларнинг севгани)
Навоийнинг сўнгги асари. Шоирнинг умри
ниҳоясида яратилган бу асар яхшилик ва
ёмонлик, тириклик ва унинг моҳияти ҳақи-
даги кузатишлар, мулоҳазалардан иборат.**

**Асар муқаддимасида Навоий ўтган умр йўлига бир қур
назар ташлаб, ҳаёти паст баландликлар, зиддиятлар,
тинимсиз курашлар орасида ўтганлигини баён қилади.**

Барчага қутлуғ сана муборак бўлсин!

«ТОШКЕНТ ШАҲАР СУВ ТАЪМИНОТИ»

масъулияти чекланган жамияти жамоаси

**Ғазал мўлкининг сўлтони, Низомиддин
мир Алишер Навоий таввалуд айёмининг
580 йиллиги муносабати билан самимий
муборакбод этади!**

Бошни фидо айла, ато қошиға,
Жисмни қил садқа ано бошиға.

Икки жаҳонингга тиларсен фазо,
Ҳосил эт ушбу икисидин ризо.

Тун-кунунгга айлагали нур фош,
Бирисин ой англа, бирисин қуёш.

**Навоий бобомизнинг боқий ҳикматларидан
таралаётган нур ва зиё
ҳар бир хонадонни ёритиб турсин!**

Барчага қутлуғ сана муборак бўлсин!

ЙЎҚЛИК САРИ ЙЎЛ

ёхуд ҳақиқат пардаси ортидаги сирлар

Худди ҳаётдаги каби бадий асар дунёсида ҳам ўлим билан боғлиқ сахналарнинг бўлиши қонунийдир. Реал воқеликда фавкуллодий ёки тасодифдек туюлган инсон ўлимига нисбатан ботинимизда бир изоҳ истаги, сабаб қидириш хоҳиши доим бор, буни инкор қила олмаймиз. Баъзан бадий асарни ўқиб бўлгач, муаллифдан мутлоқ рози бўлмаслигимизнинг остида ҳам мана шундай «ҳаёт тажрибаси» турган бўлиши, эҳтимол. Агар муайян мазмун тизимидан қахрамон ўлимига оид мантиқий жавоб топа олсак, унинг ростдан ҳам табиий ўлим билан қазо қилганига ишонсак, муаллифга нисбатан розилик ҳиссини туямиз.

Маҳоратли ёзувчиларда бундай сахналар мантиқан асосланган бўлади. Баъзи муаллифлар ўз асарларини ўлимдан хабар берувчи жумла билан бошлайдилар ва ўлим сахнаси балан тугатадилар. Бошқа бирлари асарнинг ўзи табиий равишда қахрамонини ўлимга олиб келди, дея ўқувчини ишонтиришга уринадилар. Аммо, тан олишимиз керак, ўлим деган муқаррар ҳодиса ҳеч қачон муайян ўлчам ёки мантиққа сиғмайди. Шу сабабдан ўлимга илкис дуч келган одам кўнглида «ҳали ёш эди-ку!», «яшаши мумкин эди!», «эсиз, яхши одам эди-да!», «ўладиган одамга ўхшамасди-я!», «ие, нахотки!», «йўқ, мумкин эмас!» сингари эмоционал саволлар доим мавжуд бўлган. Бадий асар қахрамонининг ўлими ҳам, худди шу сабаб, аксар ҳолларда тўғридан-тўғри қабул қилинмайди. Негаки, ўлимга нисбатан муносабатларнинг бу қадар кўплиги ва хилма-хиллиги инсон табиати, ботини билан боғланувчи бир психологик ҳолат.

са, ўқувчини ишонтириш қийин бўлмайди. Ҳар қандай тоифа, даражадаги ўқувчи бундай ўлим сахнасига ишонади, уни эътирозсиз қабул қилади.

Бадий ижодсиз яшай олмайдиган шоир-ёзувчининг мақсад-муддаоси, аввало ўзини, сўнг ўқувчини айтган сўзига ишонтириш экан, ишонтириш санъатининг йўл-йўриғи, ҳақиқати қаерда? Унга қандай эришиш мумкин?

Бу ҳақли саволнинг энг тўғри ва мантиқли жавобини, шубҳасиз, Ҳазрат Мир Алишер Навоий ижодидан топамиз.

Ўқиганларга маълумки, универсал эпик жанр бўлган Навоий «Хамса»сида ўлим сахналари тасвири кам эмас. Искандар Зул-Қарнайн, Фарҳод, Мажнун, Ширину Лайли ўлими тасвири бизни ишонтирадигана эмас, қалбимизга изтироб лаззатини солиб кириб йиғлатади ҳам.

«Хамса»даги бир ғаройиб ўлим тасвири шоҳ Баҳром образи билан боғлиқ. Е.Э.Бертельс Навоий «Хамса»сига оид тадқиқотида шоҳ Баҳромнинг фожиавий ўлими ҳақида шундай хулосани илгари суради: «Қайд этиш жоизки, ушбу ҳодиса (яъни Баҳромни ер ютиши) нинг сабаби муайян маънода Баҳром қилмишлари оқибатидир. У қилмиши боис ўз ўлимига сабабчи бўлади». Филология фанлари доктори Саидбек Ҳасанов ҳам айтиш масала тўғрисида Бертельсга яқин хулосага келади. Навоий Баҳромини Фирдавсий, Низомий, Деҳлавий Баҳромлари билан қиёслар экан, шундай ёзди: «Сабъаи сайёр» муаллифи шоҳ қахрамонликлари ва адолатини мадҳ этиб ўтирмаганидек, унга хос салбий жиҳатлар ҳақида ҳам бир нарса демайди. Навоий унинг ишратпарастлиги ва бунинг ҳалокатли оқибатларига кўпроқ урғу беради». Биламизки, Шоҳ Баҳром «Хамса»даги ошиқ-маъшукарақиб тизимида муайян мақомни эгаллайди. Аммо у, биринчи навбатда, шоҳ. Салтанат ва улуста жавобгар бир шахс. Шоҳ сифатида баҳоланганда унинг кимлиги ишқининг даражасига қараб эмас, салтанатни қандай бошқаргани, раъият ишига муносабатига қараб белгиланади. Ўртага ижтимоий масала тушгандан кейин Баҳром шахсияти (яъни образи) золим ёки одил деган икки мезонга кўра ўлчанади. Агар мезон шайини адолат томонга босиб турса, у одил шоҳ, аксинча бўлса, золим шоҳ сифатида баҳола-

нади. Навоий «Сабъаи сайёр»идаги бадий воқелик таҳлили бизни Баҳромга нисбатан золим шоҳ хулосасини илгари суришга олиб келади.

С.Ҳасанов бадий-тарихий асарларнинг барчасида шоҳ Баҳром шахсиятидаги уч сифат такрор-такрор тилга олинганини таъкидлайди: ов ишқи, аёл ишқи ва айш-ишратга берилиш. Навоий шоҳ Баҳром образида мана шу уч хусусиятни бадий мантиқ асосида далиллайди ва ўнлаб бошқа образлар, катта-кичик сюжетлар тизимида поэтик тасвирини беради. С.Ҳасанов тўғри таъкидлаганидек, «Сабъаи сайёр»нинг бирор ўрнида муаллиф Баҳромга нисбатан очик антипатиясини намоён этмайди. Аммо бадий воқеликнинг тизимли тасвири орқали рецептив жараёни Баҳром золим шоҳ деган ягона умумлашмага олиб келади. «Тарихи мулуки аҷам»да эса шоҳ Баҳром исмига кўшиб айтиладиган «гўр» сўзи унинг овга (ёв-

суриш шукуҳи қондира олди. У яна овга ружу қўйди. Ов сабаб у ёрдан мангуга жудо бўлди. Ов сабаб ўлим топди. Ов сабаб уни ер ютди. Баҳром «ер ости» фуқаросига айланди.

Балки тарихда яшаб ўтган Баҳром гўр ҳаёти, баъзи бир элементлар мос тушса ҳам, бу тарзда ўтмагандир. Аммо Навоий ўз бадий концепциясини далиллаш учун тарихий Баҳром табиатидаги мана шу жиҳат хамиртуриш вазифасини ўтаган. Метафорик қатламга ўтар экан, золим шоҳ образига хос барча компонентларни бир ракурсда жамловчи, айтиш пайтда бошқа компонентлар ҳаракатини таъминловчи универсал двигатель бўлиб хизмат қилган.

Булар шоҳ Баҳром образи билан боғлиқ хусусий томонлар. Энди бу образ фожиасини таъминлаган умумий жиҳатларга диққат қаратамиз.

Баҳромнинг май ва овга бўлган ишқи ижтимоий мавқеига путур етказди, жисмини емирди, руҳиятини туширди, ёрдан ажратди, элдан ажратди, салтанатдан ажратди, Аллоҳнинг зикридан, чин абдор-одам йўлидан чалғитди.

Баҳром фожиасининг асоси ҳам шунда. Баҳром, биринчи навбатда, ёлғиз одам. Унинг вазирлари, кўплаб мулозимлари, лашкарбоши ва лашкарлари, мунажжимлари, ҳақимлари, табиблари бор. Уларнинг ҳаммаси Баҳром буйруғига маҳтал. Баҳром нима истаса мухайё. Аммо унинг дўсти йўқ. У қалбини ҳеч кимга оча олмайди. У подшоҳлиги боис халқ (ёки авом)ни ўзига дўст тута олмайди. Мулозимлар эса уни фақат ҳукмдор сифатида биладилар. Унинг учун бир дарддош, дўст бўлишга ўзларини нолойик ҳисоблайдилар. Ёр ҳам унинг

Баҳром образи фаолияти кўп жиҳатдан ислом шариати ва Пайғамбаримиз саллоллоху алайҳи ва саллам суннатларига зид. Аввало, золимлиги, фақат жамиятга эмас, табиатгада зулм қилиши уни «аламли азоб» соҳибига айлантиради. Иккинчидан, у ҳаддан ортиқ «худнамо». Ўзидан ўзгани яхши кўра олмаган одам ҳеч бир ёмонликдан қайтмайди.

войи эшак ови) ҳаддан ташқари ружу қўйгани билан боғлиқлигини алоҳида таъкидлайди.

«Хамса»даги шоҳ Баҳром йўли ов билан бошланиб, ов билан якун топади. Ўртадаги барча воқеалар шу икки ов ўртасида бўлиб ўтади. Баҳром ҳаёт мазмунини овда топиб, ов шукуҳи билан яшаб юрган беғам бир шоҳ эди. Ов кунларининг бирида даштда Монийни учратиб қолди, Дилоромнинг суратини кўрди ва ошиққа айланди. Шоҳлик имкониятидан (яъни салтанат ва улус ҳисобидан) Дилоромнинг маҳрини тўлади, мақсадига эришди. Ов сабаб Дилоромдан кўнгли қолди. Ов сабаб ундан воз кечди. Яъни ундаги бир неча йиллик ҳижрон изтиробларига ҳам ов сабаб бўлди. Ҳижрон изтироблари якун топиб, саодатли висол замони бошланди. Аммо бу узоқ давом этмади. Баҳром эҳтиёжларини на ёр висоли, на салтанат

учун кўнгли хушловчи, лаззат воситаси, холос. Аммо бу ҳам ўткинчи лаззат. Баҳром эса тугамайдиган, меъдага тегмайдиган лаззат қидиради, бу лаззатни ҳукмдорлик, фотиҳлик, жаҳонгашталиқ, бунёдкорлик, ҳатто муҳаббатдан ҳам эмас, айнан, овдан ва майдан топади.

Психологик ҳодиса сифатида ов нима ўзи? Таъкиб этиш, банди қилиш, ўлдириш. Бу эса зулм дегани. Баҳромнинг тил-забонсиз, пайкон олдида ожиз гўрларга нисбатан зулми зулмининг қайси даражасига қиради? Албатта, зулмнинг ўта тубан даражасига қиради. Бундай зулм фақат тубан одам томонидан содир этилиши мумкин. Баҳром ўзидаги қонга бўлган эҳтиёжини ожиз жониворлар воситасида қондиради. Демак, унинг ўзи ҳам ожиз ва худпараст. Ҳаёт ҳақиқати шундаки, худнамолик (эгоизм) оқибатида рўй берган ўлим (гарчи, Баҳром билан бирга бутун бошли лашкарни ер ютган бўлсада) чин фожиа эмас. Чунки у бизда улуғвор туйғулар, ачиниш, катарсис («изтироб оловида покланиш») ҳолатларини тугдирмайди. Бу ҳодиса остида комик пафос сас беради. Шуурингизда: «Арзимаган ов (сўзим) шунча одам ҳаётига арзийдимми?» деган захарханда бош кўтаради.

Навоий Хамсасига шилланган расмлар.
«Баҳром овда»

Аслида ўлим, барча воқеа-ҳодисалар сингари, мутлоқ илоҳий ҳодиса. Илоҳий ҳодисалар эса башарий мантиқдан ҳаддан зиёд юксакда туради. Айтиш сабабдан бўлса керак, комил иймон эгалари ўлимга дуч келганларида «Инна лиллаҳи ва инна илайҳи рожиъун» («Шубҳасиз, биз Аллоҳникимиз ва Унга албатта қайтгувчимиз»), дейдилар. Кўп ҳолларда тиришқок мантиқчилар ҳам, қисмат билан келишувни истамайдиган қайсарлар ҳам ўлим олдида бутун махлуқот ожиз эканини англашга мажбур бўладилар. Такдирга тадбир йўқлигини тушунадилар ва унга тан берадилар. Ўйлаймизки, бадий асар тизимида ўлимга муносабатнинг шу, сўнги коидаси яхши сингдирил-

Шоҳлик имкониятидан (яъни салтанат ва улус ҳисобидан) Дилоромнинг маҳрини тўлади, мақсадига эришди. Ов сабаб Дилоромдан кўнгли қолди. Ов сабаб ундан воз кечди. Яъни ундаги бир неча йиллик ҳижрон изтиробларига ҳам ов сабаб бўлди. Ҳижрон изтироблари якун топиб, саодатли висол замони бошланди. Аммо бу узоқ давом этмади. Баҳром эҳтиёжларини на ёр висоли, на салтанат суриш шукуҳи қондира олди. У яна овга ружу қўйди. Ов сабаб у ёрдан мангуга жудо бўлди. Ов сабаб ўлим топди. Ов сабаб уни ер ютди. Баҳром «ер ости» фуқаросига айланди.

Навоий Хамсасига ишланган расмлар.
«Баҳром ойда»

Бундан келиб чиқадики, Баҳром фожиаси кундалик ҳаёт воқелигида қоришиқ ҳолатда учрайдиган фожиа ва комедия уйғунлиги – турмуш трагикомизмидир.

Шоҳ Баҳром нуктаи назаридан «Хамса»даги бошқа дoston бош қахрамонларининг зиддини акс эттиради. Агар Фарход ўзининг руҳий-маънавий эҳти-ёжларига сўнгсиз риёзат, машаққатли меҳнат билан даво топишга интилса, Мажнун дунёдан воз кечиш орқали ошиқлар султони даражасига етди. Искандар эса Аллоҳга сидқ ва сўзсиз итоат орқали набийлик мақомига лойиқ бўлди, одил шоҳ тимсолига айланди. Баҳром бу имкониятларнинг ҳаммасини нафси аммолага бой берди, Яратгани унутди. Оқибатда ўз қилмишига муносиб жазо олди. Уни ер ютди.

«Хамса»да талқин этилган шоҳ Баҳром образи фаолияти кўп жиҳатдан ислом шарияти ва Пайғамбаримиз саллоллоҳу алайҳи ва саллам суннатларига зид. Аввало, золимлиги, фақат жамиятга эмас, табиатга-да зулм қилиши уни «аламли азоб» соҳибига айлантиради. Иккинчидан, у ҳаддан ортиқ «худнамо». Ўзидан ўзгани яхши кўра олмаган одам ҳеч бир ёмонликдан қайтмайди. Пайғамбаримиздан: «Ўзингизга раво кўрган яхшилиқни биродарингизга ҳам раво кўрмагунингизча (комил) мўмин бўла олмайсиз», деган ҳадис бор. Учунчидан,

у ўз ҳаётини нафси аммолага бой берди. Умрини май ва сабабсиз ўлдириш (кўнгилочар ов)дек фойдасиз ва мудҳиш ишга сарфладики, буларнинг ҳаммаси Аллоҳ Низомига хилофдир.

Хуллас, Навоий «Хамса»сидаги бу ғаройиб ўлимнинг туб илдизлари ягона нуктага бориб туташади: Қуръони каримдаги ҳукмлар ва суннатга амал қилмаслик. Бу ўлим саҳнаси тасвирида реал одам ўлиmidан кўра инсоният ботинида Қиёмат қадар яшайдиган кибру манманлик, зулм, ёлғон каби уч қусурнинг ўлимига асосий урғу берилган. Шу боис бу ўлимнинг Навоийга хос маърифий талқини ва руҳий-маънавий таъсири «Хамса» доирасида қолиб кетмайди. Идрок этиш жараёни ҳосиласи ўлароқ умумбашарий ҳаёт сарҳадларда қайта ва қайта тирилаверади.

Узоқ ЖўРАҚУЛОВ,
филология фанлари доктори,
ТошДўТАУ профессори

БИЗ АНГЛАМАГАН ҲАҚИҚАТЛАР

Ё мен кула олмайман, ё кулаётганлар бундан чуқур маъно топмоқда

«Миллион», «Дизайн» ва шуларга ўхшаш жамоаларининг концертини кўргач, шахсан менда пайдо бўлган биринчи фикр шу бўладики, ўғринча чиқарилган дискларнинг ҳам фойдаси бор экан. Салкам икки соатлик концерт на пул ва на вақт сарфлашга арзийди.

Тўғриси, кўпчилик сингари мен ҳам футболга қизиқман. Даврон Қобуловни (нимагадир уни Кабулов дейишади. Шахсини тасдиқловчи ҳужжатиде хато ёзилса ҳамки оғзаки нутқда тўғри талаффуз қилинса ҳам бўларди, назаримда) спорт шарҳловчиси сифатида танир эдим. Футбол ўйинлари, айниқса миллий терма жамоамиз иштирокидаги баҳсларни жуда мазмунли ва қизиқарли шарҳларди. Асосийси, танқидий фикр билдиришга чўчимасди. Хуллас шу йигит эндиликда санъаткорларни масхаралаш, бемаъни ҳазиллар айтиш билан машғул.

Ҳар ким у ёки бу гапни, маълумотни, ҳазилни ўзича, билими ва дунёқарашидан келиб чиққан ҳолда қабул қилади. Бу бор гап. Лекин концерт залида ўтирган баъзи томошабинлар шубҳали даражада берилиб куладики, улар махсус ёлланмаганмикан деган ҳаёлга ҳам борасан киши. Кулгининг кучидан эс-хушини йўқотаёзган, ўтирган ўриндигидан ирғиган ёки йиқилаёзган, ёнидаги шериги билан қайта-қайта «беш» ташлашган кишиларни кўриб, «наҳотки улар чуқур англаб етган бирон нарсани озгина бўлса-да фаҳмлай олмаган бўлсам...», дея бояги жойларни қайта-қайта кўрдим. Натижа ўша-ўша. Анқайиб ўтиравердим.

Доимгидек концертда яна уятсиз ҳазиллар, бачкана ҳаракатлар, интим мавзуларга ишоралар... Бир-икки соатлик чиқишлардан орасида беш дақиқалик «тарбиявий» нутқ янграйди.

Тўғри, одамларни кулдириш осонмас. Бир киши учун ҳам, жамоа учун ҳам. Ўзим ҳам ҳар замон ҳажвияга кўл ургандек бўламан. Ёзмишимнинг чоп этилиши ёки интернет саҳифасига жойлашишидан олдин бошқа ижодкорларга тақдим қиламан. Уларнинг реакциясини кузатаман. Тушунарсиз ёки кулгидан кўра шунчаки ўйга толдиради-тайёр «махсулот» учун ҳам анчагина вақт сарфланади. Ҳа, энди бутун бошли концерт дастурининг матнини тасаввур қилаверинг.

Лекин бу мушкулот юқоридаги жамоаларни оқлашда асос бўлолмайди. Ижод, ижодкор масъулияти, жамиятга бўладиган таъсир масаласи кўндаланг, бу ерда. Холис айтганда, хонада, компьютер қаршисида ўтирилиб, биров(лар)ни танқид қилиш осондек туюлади. «Кўлингдан келса, 5-6 кишини тўплаб томоша кўрсат қани», дейилар балки. Ёки «бу шоу-бизнес, бунда томошабинбоп нарсаларгагина ўрин бор», қабилдаги эътироз янгра. Голливуднинг машҳур фильмларидан бирида айтилганидек, «Фақатгина бизнес. Шахсий нарсаси йўқ» («Только бизнес, ничего личного»), дея оғзимизга урар кимдир. Уларнинг гапларида ҳам жон бор, қисман. Чунки ҳар қандай кўри-

нишдаги бизнеснинг умумий қонуниятлари бор. Улардан асосийси, фойда кўриш, пул ишлаш. Баъзан ташкилотчиларга берилаётган концертлардан моддий наф деярли йўқ, деган гап кулоққа чалинади. Шахсан мен бунга ишонмайман. Эҳсонсифат хатти-ҳаракатлар бошқача бўлади, назаримда.

Тан олиш керак, саҳнага чиқаётган йигитларнинг аксариятида артистизм, талант сезилади. Одамларни кулдириш уларга ярашади. Аммо, лекин, бироқ... Бу уларнинг ягона иқтидори эканлигига шахсан менинг шубҳам бор. Куч-қуввати, ақл-заковатини жамият, ёшлар учун фойдалироқ бўлган соҳаларга йўналтириб ҳам муваффақиятга эриша оладилар назаримда.

Тўғри, кўча-кўйда, халқ орасида юқоридаги жамоалардаги бола, дея таништирилиш, оз-моз машҳур бўлиш ёқимлидир. Лекин бу машҳурликка нима эвазига эришилмоқда. Машҳурларнинг ҳаммаси ҳам маънавий бузуқликни тарғиб қилиш билан шу даражага эришганми?

Ҳаммага ниътига яраша берилади, деган гап бор. Бунга ўзим кўп бор гувоҳ бўлганман. Албатта, ўша «миллион»чи ёхуд «дизайн»чиларнинг ниъти менга қоронғу. Масалан, мен замон зайли тобора маънан қашшоқлашаётган, умминсоний кадриятлар топталаётган қалтис бир пайтда ёшларимизнинг тарбияси бузилишига ҳисса қўшмасликни хоҳлардим.

Охирида эса тан олиб, таъкидлаш жоизки, шу ёзганларимни ўқийдиганлардан кўра боягидек концертлар томошабинлари кўпроқ, очиғи, а-анча кўп. Мана шуниси катта фожиа...

Тўлқин ЖУМАНАЗАРОВ

МИННАТ ОШИ - МАЛОМАТ ТОШИ

Тадбиркор оғайнимизнинг саксон ёшдан ошган отаси оғир хасталаниб, тўшакка миҳланиб қолди. Икки-уч кишилашиб уни кўргани бордик.

Отахон полига чўғдай гилам тўшалган, деразаларига ҳарир пардалар илинган, шифтига қимматбаҳо қандил осилган, нақшинкор сервантга биллур идишлар дид билан терилган кенг-баҳаво хона тўридаги юмшоқ қаравотда ётган экан. Очиғи, уни кўриб, ичимиздан зил кетдик. Бир вақтлар гурсиллатиб қадам ташлайдиган яғриндор, бардам-бақувват одам бир бурдагина бўлиб қолибди. Оғриқнинг зўриданми, тез-тез инграб қўяди, басма-басига узоқ йўталади...

Шунга қарамай, сир бой бермадик, имкон қадар кўнглини кўтардик. Отaxon ҳам бизнинг ҳол-аҳволимизни, ишимизни эринмай сўраб-суриштирди.

– Йўқлаб келганларингиз, яхши тилақларингиз учун раҳмат! – деди кейин алланечук тушқун кайфиятда. – Фақат бу сафар соғлиғим ўнгланишига кўзим етмайроқ турибди. Чамамда, ажал фариштаси аллақачон йўлга чиққан кўринади. – У бир зум тўхтаб,

оғир хўрсинди. – Одамзоднинг феъли қизиқ, ҳар қанча яшаса ҳам, барибир, ҳаётга тўймайди. Мана, мен ҳам ётибман «Эй Худо, менга ҳам яна озгина умр кўшиб бер!.. Омонатингни олар бўлсанг, жонимни қийнамай осонгина ол!» деб...

– Э, менга қаранг, дада! – Кўққисдан бақабўйин дўстимиз отaxonнинг гапини оғзидан олди. – Нега ҳадеб дуч келганга ҳасрат қилаверасиз? – деди дўмбоқ қўлини паҳса қилиб. – Сизга нима етишмаяпти ўзи?.. Саксон иккига кирган бўлсангиз, нега ўлимдан кўрқасиз? Фақат битта ўзингиз ўлаётгандай, мунча ваҳима қиласиз? Ахир, бу нарсаси хаммининг бошида бор савдо, тақдирга тан бериш ҳам керак-да...

Кутилмаган таъна-дашномдан хангманг бўлиб қолдик. Отaxon кўзлари аланг-жаланг бўлиб, бир бизга, бир ўғлига жавдираб боқди.

– Жон болам, – деди сўнгра аъзои бадани титраб-қақшаб, ялинчоқ оҳангда, – бу гапни олдин ҳам уч-гўрт бор айтудинг, бошқа айтма. Жон бор жойда қазо борлигини ўзим ҳам яхши биламан. Мен ўзимга умр сўрасам,

сендан эмас, Худодан сўраяпман. Сен бунақа пешдаханлик қилма. Ёмон гап кўнгилга тошдек қаттиқ богади-я. Ё, нима, касал боқиш жонингга тегдими?..

– Жонимга текканида сизни дўхтирларга қаратиб, манави шароитларни яратиб берармидим? – Дўстимиз яна отаси сўзини бўлди, хумдай боши билан хонадаги жиҳозларга ишора қилди. – Ана, қаранг, ҳамма нарсаси етарли, еганингиз олдингизда, емаганингиз ортингизда, шунга қарамай, нукул нолиганингиз-нолиган.

У сизга ортиқча гап хайф дегандай, жаҳл аралаш қўл силтади-ю, тез-тез юриб хонадан чиқиб кетди. Отaxon бўғзига нимадир тикилгандай бўлиб, гапиролмай қолди. Устига-устак, дарди хуруж қилиб, анча қийнади. Узоқ йўталиб, тин олгач, уф тортиб, кўзларини маҳкам юмди. Шу он мижжалари орасидан силкиб чиққан бир томчи ёш деразадан мўралаган қуёш нурида йилтираб кетди.

Биз отaxonнинг қандай юпатишини биллолмай, унинг атрофида лол қотиб ўтирдик...

Абдунаби ҲАЙДАРОВ

ҚУЙИ ЗАРАФШОН ИРРИГАЦИЯ ТИЗИМЛАРИ ҲАВЗА БОШҚАРМАСИ ҲУЗУРИДАГИ

НАВОИЙ ВИЛОЯТИ НАСОС СТАНЦИЯЛАРИ ВА ЭНЕРГЕТИКА БОШҚАРМАСИ ЖАМОАСИ

Бутун туркий халқлар, миллат ва элатлар равнақига улкан ҳисса қўшган аллома Низомиддин мир Алишер Навоий бобомиз таваллуд топган сана – 9 февраль, яъни мутафаккир таваллудининг 580 йиллиги тантанаси билан муборакбод этамиз!

Дунёда ҳар бир халқ улуғлайдиган, ардоқлаган сиймолар бор. Ўзбек миллатининг шундай фарзандларидан бири Низомиддин мир Алишер Навоий ҳазратларидир. У ўзининг беназир тафаккури, ўткир қалами, нафис ва дилбар шеърлари билан туркий миллат адабиёти қадди-бастини тиклади, юртда адолат ва маърифат бўлиши учун ҳаётининг сўнгги дамларига қадар курашди. Буюк мутафаккир 1483-1485 йилларда туркий тилда биринчи мартаба 54 минг мисралик улкан обида — «Хамса» асарини ёзди.

*Кўргали хуснингни зору мубтало бўлдум санга,
Не балолиг кун эдиким, ошно бўлдум санга,
Ҳар неча дедимки кун-кундин узай сендин кўнгул,
Ваҳки, кун-кундин батаррак мубтало бўлдум санга,
Мен қачон дедим: «Вафо қилгил манга» зулм айладинг,
Сен қачон дединг: «Фидо бўлгил манга» бўлдум санга.
Қай пари пайкарга дерсен телба бўлдунг бу сифат,
Эй пари пайкар, не қилсанг қил манга, бўлдум санга.
Эй кўнгул, тарки насиҳат айладинг овора бўл,
Юз боло етмаски, мен ҳам бир боло бўлдум санга.
Жоми Жам бирла Хизр суйи насибимдур мудом,
Соқиё, то тарки жоҳ айлаб гадо бўлдум санга.
Ғусса чангиндин навое топмадим ушшоқ аро,
То Навоийдек асиру бенаво бўлдум санга.*

Қутлуғ айём барчамизга муборак бўлсин!

МУАССИСЛАР:

Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси Кенгаши;
Ўзбекистон ёшлар иттифоқи марказий кенгаши;
«Ўзбектелеком» акциядорлик компанияси;
«Ўзбекистон почтаси» акциядорлик жамияти;
«Матбуот тарқатувчи» акциядорлик компанияси;
Акциядорлик тижорат «Алоқабанк».

Газетада интернет материалларидан ҳам фойдаланилган.
Газета 2012 йил 20 апрелда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0814-рақам билан рўйхатга олинган.
«Шарк» нашриёт-мағбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41.

Бош муҳаррир

Ҳусниддин
БЕРДИЕВ

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, 100000. Амир Темур 1-тор кўчаси, 2-уй.
Тел/факс: 234-83-45. E-mail: info@od-press.uz

Газета таҳририят компютерида терилди ва саҳифаланди.

Буюртма: Г-227
ISSN 2181-6190
Обуна индекси — 193
Адади: 1 279 нусха.
Нархи: келишув асосида.
Қоғоз бичими А-3, ҳажми 2 босма табоқ.
Оффсет усулида босилган.

Чоп этишга топширилди: 20:00

